

Prologas

KEISTA, KODĖL MES Į KOMĄ PANIRUSIEMS MYLIMIEMS ŽMONĖMS visada pranešame didžiąsias naujienas, tarsi koma būtų kažkas, kas nutiko tik dėl to, kad jų gyvenime trūko jaudulio.

Mama guli ligoninėje, Intensyviosios terapijos skyriuje. Gydytojas mums pasakė, kad gyventi jai liko keturiasdešimt aštuonios valandos. Močiutė, senelis ir tėtis laukiamajame skambina giminičiams ir valgo užkandžius iš automatų. Močiutė tvirtina, kad „Nutter Butters“ ją ramina.

Aš stoviu prie smulkaus, gyvybės ženklų nerodančio mamos kūno su savo trimis vyresniaisiais broliais – Markusu (ramiuoju), Dastinu (sumaniuoju) ir Skočiu (jautriuoju). Skudurėliu pavalau užtraiškanojusius jos akių kampučius, o tada pabandome ją pažadinti.

– Mama, – palinkęs prie mamos sušnabžda į ausį Ramusis. – Ketinu netrukus grįžti į Kaliforniją.

Visi sulaikome kvapą, nekantraudami pamatyti, ar mama staiga pašoks lovoje. Nieko. Į priekį žengia Sumanusis.

– Mama. Ei, mama, Keitė ir aš tuokiamės.

Mes vėl nuščiūvame. Vis tiek nieko.

Prie lovos prisiartina Jautrusis.

– Mamyte...

Nesiklausau, ką Jautrusis kalba, bandydamas priversti mamą pabusti, nes esu pernelyg užsiėmusi. Apgalvoju savo pačios žodžius, kurie įstengtų ją pažadinti.

Ir štai ateina mano eilė. Palaukiu, kol visi nusileis į apačią ko nors užkąsti, kad galėčiau likti su ja viena. Prisitraukiu girgždančią kėdę arčiau lovos ir atsisėdu. Šypsauisi. Ketinu pasitelkti sunkiąją artileriją. Velniop tas vestuves, velniop grįžimą namo. Turiu pasiūlyti kai ką daug svarbesnio. Kai ką, kas, esu tikra, mamai rūpi labiau už viską pasaulyje.

– Mamyte, aš... dabar tokia liekna. Pagaliau sveriu aštuoniasdešimt devynis svarus*.

Esu Intensyviosios terapijos skyriuje su savo mirštančia motina ir žinau, kad jeigu kas nors ir gali ją prikelti, tai tik faktas, jog per tas dienas, kai gulėjo ligoninėje, mano baimė ir liūdesys virto tobulu anoreksiją skatinančiu deriniu ir aš pagaliau pasiekiau svorio ribą, kurią ji man nustatė. Aštuoniasdešimt devynis svarus. Esu tokia tikra, kad šis faktas suveiks, jog atsilošiu kėdėje, pompastiškai sukryžiuoju kojas ir laukiu, kol ji atsigaus. Laukiu. Ir laukiu.

Bet ji neatsigauna. Ji taip ir neatsigauna. Negaliu to suprasti. Jei mano svorio nepakanka mamai pažadinti, tuomet jos nepažadins niekas. O jei niekas negali jos pažadinti, tai reiškia, kad ji iš tikrųjų mirs. O jeigu iš tikrųjų mirs, ką tada turėsiu daryti su savimi? Mano gyvenimo tikslas visada buvo padaryti mamą laimingą, būti tuo, kuo ji nori mane matyti. Taigi kas aš būsiu be mamos?

* 40 kg.

anksčiau

1.

PRIEŠAIS MANE GULI DOVANA. JI SUVYNIOTA Į KALĖDINIŲ POPIERIŲ, nors jau birželio pabaiga. Po švenčių jo liko net keli ritiniai, nes senelis iš „Sam's Club“* vėl gavo visą tuziną. Tai kas, kad mama milijoną kartų jam sakė, jog tai nėra pats geriausias sandoris.

Atsargiai išvynioju dovaną. Žinau, kad mama kaip visada norės pasilikti popieriaus atraižą, o jei aš popierių suplėšysiu, jis nebebus toks nepriekaištingas, kokio jai reikia. Dastinas tvirtina, kad mama yra kaupikė, tačiau ji atšauna tiesiog mėgstanti saugoti atsiminimus apie daiktus. Taigi stengiuosi ne plėšti, o lupti.

Pakeliu akis į mane spoksančius žmones. Matau močiutę su tortą primenančia šukuosena ir maža it sagutė nosimi. Jos veide įtampa, kuri visada atsiranda, kai stebi, kaip kas nors išvynioja dovaną. Jai rūpi, kur dovana buvo piršta, kiek kainavo, ar buvo įsigyta per išpardavimą mažesne kaina. Ji turi tai žinoti.

Senelis taip pat žiūri ir spragsi fotoaparatu. Nekenčiu, kai mane fotografuoja, bet jam tai patinka, o jei seneliui kas nors patinka, niekas jo nesulaikys. Kad ir kaip mama prašo jo nevalgyti tokios didžiulės „Tillamook“ vanilinių ledų porcijos kiekvieną vakarą prieš miegą, nes tai kenkia jau ir taip silpnai jo širdžiai, seneliui nė motais. Jis toliau kerta savo ledus ir nesiliauja manęs fotografavęs. Siusčiau ant jo, jei taip labai nemylėčiau.

* Amerikietiškas mažmeninės prekybos sandėlių tinklas, kurį 1983 m. įkūrė „Walmart“.

Tėtis kaip visada snūduriuoja. Mama vis baksnoja jį alkūne, šnibž-dėdama į ausį, kad akivaizdu, jog jam kažkas negerai su skydliauke. Tėtis suirzęs atkerta, kad su jo skydliauke viskas gerai, ir po penkių sekundžių vėl ima snausti. Taip jie įprastai bendrauja. Arba taip, arba atvirai barasi, garsiai šaukdami vienas ant kito. Jau geriau šitaip.

Markusas su Dastinu ir Skočiu irgi čia. Myliu juos visus dėl skirtingų priežasčių. Markusas labai atsakingas, labai patikimas. Turbūt tai nieko keisto, juk iš esmės jis jau suaugęs – jam penkiolika metų, – tačiau net jei ir taip, jis turi daugiau tvirtumo nei daugelis mane supančių suaugusių žmonių.

Myliu Dastiną, nors žinau, kad dažniausiai jį erzinu. Myliu jį, nes jis gerai piešia, puikiai išmano istoriją ir geografiją – tai trys dalykai, kuriems esu visiškai negabi. Stengiuosi nuolat girti jį už tai, kas jam sekasi, bet jis vadina mane šunuodegiautoja. Nežinau, ką tiksliai reiškia šis žodis, tačiau iš to, kaip jį ištaria, suprantu, kad nieko gero. Vis dėlto esu tikra, kad paslapčia brolis džiaugiasi komplimentais.

Myliu Skotį už tai, kad jis nostalgiškas. Išmokau šį žodį iš „Vocabulary Cartoons“, knygos, kurią mama kasdien mums skaito, nes moko mus namuose, ir dabar stengiuosi jį pavartoti bent kartą per dieną, kad nepamirščiau. Jis tobulai tinka Skočiui apibūdinti. „Sentimentai praeičiai“. Tai neabejotinai glūdi jo viduje, nors broliui tik devyneri ir jo praeitis dar visai trumputė. Skotis verkia, kai praeina Kalėdos, jis verkia, kai praeina gimtadieniai, Helovinas, o kartais net paprasta diena. Jis verkia, nes liūdi, kad viskas jau baigėsi, ir tą pačią akimirką pradeda ilgėtis. „Ilgesys“ yra kitas žodis, kurį išmokau iš „Vocabulary Cartoons“.

Mama irgi nenuleidžia nuo manęs akių. Ji tokia graži. Bet turbūt to nežino, nes kiekvieną dieną kone valandą tvarkosi plaukus ir darosi makiažą, net jei eina tik į parduotuvę. Man atrodo, kad tai visiškai nereikalinga. Garbės žodis, be visų tų nesąmonių ji daug gražesnė. Natūralesnė. Gali matyti jos odą. Jos akis. Tačiau ji visa

tai paslepia. Įtrina veidą savaiminio įdegio serumu, pieštuku riebiai apibraukia akis, ant skruostų užtepa storą kremu sluoksnį ir dar gausiai pasipudruoja. Plaukus susišukuoja aukštyne ir avi batelius aukšta pakulne, kad atrodytų penkių pėdų ir dviejų colių*, mat keturios pėdos ir vienuolika colių† – toks yra mamos ūgis – jos netenkina. Yra tiek daug dalykų, kurių jai nereikia ir kurių, jei galėčiau, neleisčiau jai naudoti, bet matau mamą ir po jais. Ir tai, ką matau, yra nuostabu.

Mama žiūri į mane, o aš žiūriu į ją, kaip visada. Mes amžiams susijusios. Persipynusios. Mes esame viena. Ji šypteli, ragindama mane paskubėti, taigi taip ir padarau. Imu greičiau lupti popierių ir pagaliau išvynioju savo dovaną.

Jaučiuosi nusivylusi, o gal greičiau pasibaisėjusi, kai pamatau, ką gavau dovanų per savo šeštąjį gimtadienį. Žinoma, man patinka *Pramuštgalviai*‡, tačiau ant šio dviejų dalių komplekto – marškinėlių ir šortų – pavaizduota Andželika (mano nemėgstamiausias personažas), apsupta saulučių (nekenčiu gėlių ant drabužių). Be to, marškinėlių rankovių ir šortų apačia apsiūta raukinukais. Jeigu reikėtų įvardyti vieną dalyką, labiausiai priešingą mano esybei, tai būtų raukiniai.

– Kokie gražūs! – šukteliu susijaudinusi. – Tai pati nuostabiausia dovana!

Nutaisau savo geriausią netikrą šypsena. Mama nepastebi, kad šypsena netikra. Mano, kad nuoširdžiai džiaugiuosi dovana. Ji liepia apsirengti komplektą gimtadienio vakarėliui, o pati pradeda traukti nuo manęs pižamą. Tiesą sakant, labiau plėšti nei vilkti.

Po dviejų valandų jau stoviu pasipuošusi Andželikos uniforma Istgeito parke, apsupta savo draugų, o tiksliau vienintelių mano amžiaus žmonių, kuriuos pažįstu. Jie visi iš bažnyčios mokyklos pradinės klasės. Čia yra Karlė Reicel su savo zigzaginiu plaukų raiščiu,

* 1,57 m.

† 1,49 m.

‡ *Rugrats* (angl.) – amerikiečių animacinis televizijos serialas.

Medison Tomer, turinti kalbos sutrikimą, kurio jai pavydžiu, nes man tai atrodo beprotiškai šaunu, ir Trentas Peidžas, nuolat kalbantis apie rausvą spalvą. Jis tauškia apie ją visur ir visada, versdamas nerimauti šalia jo esančius suaugusiuosius. (Iš pradžių nesupratau, kodėl suaugusiesiems taip rūpi Trento rausvoji manija, bet paskui mane apėmė nušvitimas. Jie mano, kad jis gėjus. Mes esame mormonai. O būti ir gėjumi, ir mormonu kažkodėl negalima.)

Kai išpakuoja tortą ir ledus, suvirpu iš džiaugsmo. Laukiau šios akimirkos ištisas dvi savaites, nes pirmą kartą tvirtai apsisprendžiau, ko panorėsiu. Gimtadienio noras yra didžiausia galia, kurią dabar turiu. Tai mano galimybė gauti šiokios tokios valdžios. Jokiu būdu jos nepraileisiu. Noriu, kad tai suveiktų.

Visi nedarniai užtraukia „Su gimimo diena“. Medison, Trentas ir Karlė po kiekvienos eilutės įterpia „ča-ča-ča“ – mane tai siaubingai erzina. Žinau, jie mano, kad atrodo labai šauniai taip „čačačiuodami“, tačiau, mano galva, tai suteršia gimtadienio dainos tyrumą. Kodėl jiems būtina reikia sugadinti gerą dalyką?

Pažvelgiu mamai tiesiai į akis, jog žinotų, kad ji man rūpi, kad yra mano prioritetas. Mama nesako to kvailo „ča-ča-ča“ ir aš tai vertinu. Ji plačiai nusišypso, taip plačiai, kad net jos nosis susiraukšlėja, ir aš patikiu, kad viskas bus gerai. Irgi jai nusišypsau, stengdamasi kuo geriau išgyventi šią akimirką. Jaučiu, kaip akyse ima kauptis ašaros.

Kai buvau vos dvejų metų, mamai pirmą kartą diagnozavo ketvirtos stadijos krūtines vėžį. Iš to laikotarpio atmintyje yra išlikusios tik kelios ryškesnės akimirkos.

Prisimenu, kaip mama iš žalių ir baltų vilnonių siūlų mezgė man antklodę, sakydama, kad galėsiu ją turėti, kol ji gulės ligoninėje. Nekenčiau tos antklodės, o gal to, kaip mama man apie tai pranešė, arba jausmo, kuris mane apėmė, kai ji tai pranešė, – tiksliai neprisimenu, ko tada nekenčiau, bet toje akimirkoje tikrai buvo kažkas nepakeliamo.

Prisimenu, kaip vaikščiojau po kažkokią pievelę, matyt, liginės, įsitvėrusi į senelio ranką. Turėjome pririnkti kiaulpienių ir padovanoti mamai, tačiau vietoj jų priskyniau rudų, neišvaizdžių, į pagaliukus panašių piktžolių, nes jos man labiau patiko. Mama daug metų laikė jas plastikiniame „Crayola“ puodelyje ant televizoriaus lentynos. Kad išsaugotų prisiminimą. (Štai iš kur Skočio polinkis į nostalgiją.)

Ir dar pamenu save kiūtančią ant nelygaus mėlyno kilimo mūsų bažnyčios pastato kampe ir žiūrinčią, kaip du jauni, gražūs misionieriai deda rankas ant plikos mamos galvos, kad suteiktų jai kunigystės palaiminimą. Visi kiti šeimos nariai sėdėjo ant šaltų sulankstomų kėdžių, išrikiuotų ratu palei kambario sienas. Vienas iš misionierių konsekravo alyvuogių aliejų, kad jis taptų šventas, o tada supylė jį mamai ant galvos ir ši dar labiau suspindo. Tuo metu kitas misionierius tarė palaiminimo žodžius, prašydamas pratęsti mamos gyvenimą, jei tokia bus Dievo valia. Pašokusi nuo kėdės, močiutė riktelėjo: „Net jei nebus, velniai rautų!“ Tai sutrikdė Šventąją Dvasią, todėl misionieriui teko iš naujo pradėti maldą.

Gerai neprisimenu to savo gyvenimo laikotarpio, tačiau jaučiuosi taip, tarsi neturėčiau teisės nieko pamiršti. Makardžių namuose taip dažnai kalbama apie šiuos įvykius, kad jie norom nenorom įsirėžia į atmintį.

Mamai patinka pasakoti savąją istoriją apie vėžį – chemoterapiją, spindulinę terapiją, kaulų čiulpų transplantaciją, mastektomiją, krūties implantą, ketvirtą stadiją ir apie tai, kad jai tebuvo trisdešimt penkeri, kai susirgo, – bet kuriam bažnyčios lankytojui, kaimynui ar „Albertsons“ prekybos centro pirkėjui, paslaugiai sutikusiam ją išklaudyti. Nors faktai yra labai liūdni, pati istorija sukelia mamai stiprų pasididžiavimo jausmą. Tikslu pojūtį. Tarsi ji, Debra Makardi, būtų atsiradusi šioje žemėje tam, kad nugalėtų vėžį ir galėtų apie tai visiems papasakoti... mažiausiai penkis ar dešimt kartų.

Mama prisimena vėžį, kaip daugelis žmonių prisimena atostogas. Bet jai ir to nepakanka – kas savaitę namuose ji rengia vaizdo įrašo, kurį ėmė filmuoti iš karto po to, kai sužinojo diagnozę, peržiūras. Kiekvieną sekmadienį, mums grįžus iš bažnyčios, ji paprašo vieno iš berniukų įdėti kasetę į vaizdo grotuvą, nes nemoka juo naudotis.

– Gerai, visi nutilkite, ššš... Pažiūrėkime ir pasidžiaukime, kad dabar mamytė sveika, – taria.

Nors, anot mamos, mes žiūrime įrašą todėl, kad nepamirštume kasdien padėkoti už tai, kad dabar jai viskas gerai, tame procese yra kažkas, kas mane trikdo. Žinau, kad nejaukiai dėl to jaučiuosi ne tik aš, bet ir berniukai. Nemanau, jog kuris nors iš mūsų norėtų nuolat atgaivinti prisiminimus apie pliką, liūdną, merdėjančią mamą, tačiau nė vienas neišdrįstame to pasakyti.

Ekране atsiranda vaizdas ir pasigirsta melodija. Mama visiems savo keturiems vaikams, susispietusiems aplink ją ant sofos, dainuoja lopšinę. Nesikeičia ne tik pats vaizdo įrašas, bet ir mamos komentarai. Kiekvieną kartą, kai mes jį žiūrime, mama pabrėžia, jog „Markusui buvo pernelyg sunku tai išverti“, todėl jis nuolat išbėgdavo į koridorių, kad suimtų save į rankas, o tada vėl sugrįždavo. Ji leidžia mums suprasti, kad tai didžiausias komplimentas. Beprotiškas Marko nerimas dėl mirtinos mamos ligos rodo, koks nepaprastas žmogus jis yra. Paskui ji tarsteli, kokia „bjaurybė“ buvau aš. Žodis „bjaurybė“ jos lūpose nuskamba taip pagiežingai, lyg tai būtų keiksmazodis. Ji kalba toliau. Sako, negalinti patikėti, kad iš visų plaučių traukiau *Skamba varpeliai**, kai visų nuotaika buvo tokia akivaizdžiai liūdna. Ji negali patikėti, kaip aš to nesupratau. Kaip buvo galima linksmintis, kai visi aplinkui taip kentėjo? Man tada buvo dveji metai.

Amžius – ne pasiteisinimas. Kiekvieną kartą, kai žiūrime namuose darytą vaizdo įrašą, jaučiu didžiulę kaltę. Kaip galėjau nežinoti?

* *Jingle Bells* (angl.) – linksma kalėdinė daina.

Kokia kvailė buvau. Kaip galėjau nesuvokti, ko reikia mamai? Jai reikėjo, kad būtume rimti, kad įsijaustume į situaciją taip stipriai, kaip tik sugebame, kad būtume priblokšti. Jai reikėjo, kad be jos būtume niekas.

Žinau visas mamos istorijos apie vėžį detales; apie chemoterapiją, kaulų čiulpų transplantaciją, spindulinę terapiją. Šie žodžiai šokiruoja visus, kas juos išgirsta, nes jie negali patikėti, kad mamai teko tiek daug iškęsti, bet man tai tik terminai. Jie nieko nereiškia.

Visgi vienas dalykas man reiškia labai daug – tai Makardžių namų atmosfera. Kiek atsimenu, mūsų namuose visą laiką tvyrojo slogi nuotaika, lyg visi bijotume kvėptelėti, lyg sulaikę kvėpavimą lauktume, kol mamos vėžys sugrįš. Gyventi nuolat prisimenant, kaip liga smogė mamai pirmą kartą, ir nerimaujant, ką ji pasakys, grįžusi iš savo dažnų pakartotinių vizitų pas gydytojus, buvo sunku. Mamos gyvenimo trapumas tapo manojo centru.

Bet aš tikiu, kad gimtadienio noras gali viską pakeisti.

Pagaliau jie baigia dainuoti „Su gimimo diena“. Štai ir atėjo mano didžioji akimirka. Užmerkiu akis, smarkiai įkvepiu ir sugalvoju norą.

Noriu, kad mama kitais metais dar būtų gyva.